

Proloog

De Slag bij Verden, Saksenland 782 n.C.

Het intense licht van de ondergaande zon zet het slagveld in lichterlaaie. De dierlijke kreten van mannen in doodsnoed en de stank van bloed en dood benemen de Frankische legerleider Wido van Senlis de adem. Menselijke geluiden worden in het gevecht meestal overstemd door het gekletter van metaal op metaal, maar nu niet. Er wordt niet meer gestreden, alleen nog maar gedood. De zwaarden van zijn mannen ondervinden nauwelijks weerstand. Met elke slag wordt een leven beëindigd.

Wido van Senlis vergeet zijn vermoeidheid als hij denkt aan zijn aanstaande reis huiswaarts. Hij kan de koning in Aken berichten dat hij zijn opdracht heeft uitgevoerd. Vorstelijk beloond zal hij naar zijn dorp terugkeren. Daar wachten zijn vrouw en pasgeboren kind. Hopelijk is het een jongen.

Een schreeuw van zijn commandant Heribert rukt hem uit zijn gedachten. Zijn trouwe metgezel wijst naar de rivier. Het water van de Aller is nu helemaal rood van het bloed, maar dat is niet wat zijn opwinding veroorzaakt. Dan ziet Wido het. Midden in de rivier drijft een hoofd.

‘Waar is Fastraad?’ brult Wido. Op aanwijzen van Heribert geeft hij zijn paard de sporen en rijdt de heuvel af in de richting van het slagveld. Daar vindt hij de potige hoofdman met zijn wilde baard.

Geërgerd vanwege de onderbreking van zijn werk kijkt hij zijn leider met bloeddorpen ogen aan.

Wido wijst naar de rivier waar op dat moment weer een hoofd langs drijft. ‘De koning heeft bevolen om de lichamen op christelijke wijze te begraven. Dat betekent mét hoofd. Zeg je mannen dat ze romp en hoofd bijeenhouden.’

Fastraad salueert en doet buigend een stap naar achteren.

‘Hoever zijn ze?’ vraagt Wido aan Heribert.

‘Nog maar een paar honderd te gaan.’

Dat betekent dat het zwaarste karwei bijna kan beginnen: het begraven van de duizenden lichamen van Saksische strijders die in opdracht van koning Karel zijn omgebracht.

Wido van Senlis kijkt uit over de ruige landstrook waar zijn uitzinnige soldaten inhakken op de laatste Saksen. Hij weet niet dat een monnik, gehuld in donkere pij, het bloederige schouwspel vanaf de overkant van de rivier in ontzetting heeft gadeslagen. Hij ziet ook niet dat de monnik zich schielijk uit de voeten maakt en zo snel als hij kan noordwaarts loopt. Daar, tien kilometer verderop, diep verscholen in de bossen, houdt de Saksische leider Widukind zich schuil, in gezelschap van tweehonderd getrouwe strijders.

MAANDAG

I

E en gure wind waaide door de Papenstraat. De temperatuur lag al twee maanden onder het langjarig gemiddelde en volgens het KNMI zou de kou voorlopig nog niet uit de lucht zijn. Lineke Tesinga trok de rits van haar jas wat verder omhoog. Terwijl ze van de Papenstraat Het Klooster in wilde lopen hield ze haar pas even in. Was dat Berend die ze daar in de verte zag fietsen? De halflange, bruine jas, het slungelige postuur, de wilde haren, het zou hem kunnen zijn. Ze schudde haar hoofd. Onmogelijk. Berend was dood.

‘Goedemorgen!’ klonk het ineens achter haar. Toen Lineke omkeek, fietste haar collega Ellis haar lachend voorbij. Ze deed haar best om de begroeting met een glimlach te beantwoorden, maar dat lukte haar niet.

Kwam er ooit een moment dat Berend niet langer overal opdook? Ze zag hem niet meer zo vaak als in het eerste jaar na dat verschrikkelijke auto-ongeluk, op de dijk tussen Deventer en Olst, waarbij hij en zijn vader Frank om het leven waren gekomen. Destijds dook hij dagelijks ergens op, of nog vaker. Tegenwoordig verscheen hij nog een paar keer per maand. Maar intussen was het ongeluk ook al drie jaar geleden.

De psycholoog met wie ze vorig jaar een paar gesprekken had gevoerd, had gezegd dat het normaal was, erbij hoorde, en dat het vanzelf wel minder zou worden. Getroost hadden die woorden haar nauwelijks, net zomin als de woorden van al die mensen die haar hadden voorgehouden dat tijd alle wonden heelt. Onzin.

Laura, haar beste vriendin met wie ze afgelopen zaterdag nog naar Amsterdam was geweest om te winkelen, begreep haar nog het best, hoewel ook zij vond dat het tijd werd voor nieuwe gebeurtenissen in Linekes leven. Voor het eerst sinds het ongeluk had ze, op aan-

dringen van Laura, meer gekocht dan ze strikt nodig had om er een beetje fatsoenlijk bij te lopen. Een rokje voor de zomer, een blouse met bijpassend vestje, een zomerjas en chique laarzen met hoge hakken. Tijdens het eten bij de Nepalees was de aap uit de mouw gekomen: Laura vond het tijd dat Lineke de liefde weer een kans gaf. Niet om de leegte te vullen die Berend had achtergelaten, maar om er een stevige plank overheen te leggen.

Laura's woorden galmden nog na in haar hoofd. 'Een stevige plank'. Wat moest ze daarmee? Hoewel ze zich er gisteravond op had betrapd dat een avontuurtje met een man haar inderdaad best aantrekkelijk voorkwam.

Op dit moment kon ze zich daar niets meer bij voorstellen. Met een zucht betrad ze het Deventer Stadsarchief en de Athenaeumbibliotheek, waar ze al meer dan vijf jaar werkte. Na afronding van haar studie geschiedenis in Leiden had ze drie mogelijkheden gehad: lesgeven, werkloos worden of er een vak bij leren. Ze had gekozen voor de bibliotheekacademie in Deventer en dat was meteen een goede keus gebleken. Al tijdens dat studiejaar had ze een baan gekregen als beheerder van de omvangrijke middeleeuwse collectie. Ze was medewerker geworden van Frank Bentinck, een man van bijna zestig, die al meer dan veertig jaar aan de bibliotheek verbonden was.

'Koud hè?' zo begroette Ilse van achter de balie haar. 'Van mij mag de lente wel beginnen.'

'In het weekend wordt het misschien warmer,' antwoordde ze zo opgewekt mogelijk, maar eigenlijk geloofde ze er zelf niet in.

Elke stap op de smalle wenteltrap naar de tweede verdieping ging gepaard met een zucht. Het vooruitzicht om weer een hele dag door te brengen tussen de boeken benauwde haar. Ze vroeg zich af waar dat zo plotseling vandaan kwam, want toen ze vanochtend wakker was geworden had ze juist wel zin gehad om aan de slag te gaan. Deze week lagen er leuke klussen op haar te wachten.

Op de tweede verdieping slenterde ze door de lange gang naar haar kamer. De ramen boden uitzicht op de rode daken van de middeleeuwse stad en in de verte sloegen de klokken van de Lebuinuskerk negen keer. Hup, niet zeuren, moedigde ze zichzelf aan toen ze bij haar kamer aan het einde van de gang was.

Ze hing haar jas op, zette de computer aan en liep over dezelfde gang terug om koffie te halen. Het was het afgelopen jaar niet de eerste keer dat ze met tegenzin de bibliotheek binnenkwam. Misschien was er toch meer aan de hand en moest ze na vijf jaar werken de balans maar eens opmaken. Zo vreemd was dat helemaal niet. Per slot van rekening wisselden de meesten van haar vrienden ook om de paar jaar van werkgever.

De beslissingen waardoor ze ooit terecht was gekomen in de wereld van boeken en geschiedenis lagen intussen al ver achter haar. Zou ze nu nog dezelfde keuzes maken? Ze wist het niet, hoewel ze nooit echt ergens spijt van had gehad. Toch moest ze onder ogen zien dat ze zich de laatste tijd steeds vaker afvroeg hoe gelukkig ze hier eigenlijk nog was.

De twijfels begonnen meteen aan haar geweten te knagen en haar maag trok even samen toen ze zich voorstelde dat ze haar vader moest vertellen dat ze haar baan had opgezegd. Waarschijnlijk zou hij haar vol onbegrip op andere gedachten proberen te brengen. Misschien zou hij zelfs proberen haar ontslag ongedaan te maken, haar wijzen op wettelijke bedenkttermijnen, aanbieden om zelf contact op te nemen met de bibliotheek om uit te leggen dat het een vergissing was. En uiteindelijk zouden al zijn vragen en adviezen verzanden in verwijten.

Hoe vaak had hij haar niet duidelijk gemaakt dat ze zich gelukkig mocht prijzen met de kansen die het leven haar bood? Eerst het stedelijk gymnasium. In zijn tijd was het ondenkbaar geweest dat hij, als zoon van een arme Groningse boer, naar het gymnasium ging, hoewel hij daar zeker de capaciteiten voor had gehad. Daarna haar studie geschiedenis in Leiden. Een regelrechte verwezenlijking van de droom die hij zelf al zijn hele leven zonder hoop koesterde. Haar baan bij het Stadsarchief en de Athenaeumbibliotheek was de klap op de vuurpijl. Nota bene in Deventer, de stad van Lebuïnus, een waardig, maar miskend opvolger van Bonifatius, de missionaris. Enthousiast had hij haar verteld hoe de gedreven Lebuïnus keer op keer vanuit Deventer het vijandige Saksenland in was getrokken om het woord van God te prediken. Beter had ze het volgens hem niet kunnen treffen.

Vaak moet ze vechten tegen de tranen als ze aan haar vader denkt. Hij is een verbitterd man die in zijn eigen ogen al zijn hele leven tegen veroordelen moet opboksen. Hij werkt als administrateur bij de universiteit van Groningen, maar geschiedenis is zijn grote passie. Na het avondeten verdwijnt hij steevast naar zijn studeerkamer en daar is hij dan uren bezig met dingen waarvan ze zich als kind geen enkele voorstelling kan maken. Hij leest boeken en schrijft in een schrift. De enkele keer dat ze er iets over vraagt, maakt hij haar duidelijk dat ze te jong is om te begrijpen waar hij mee bezig is. Maar tijdens het eerste jaar van haar studie verandert dat ineens. Op een zaterdagavond vraagt hij haar of ze even in zijn studeerkamer wil komen kijken. Ze schrikt een beetje van de opwinding in zijn stem.

‘Kijk,’ zegt hij even later, en hij wijst naar een stapel papier op zijn bureau. ‘Het resultaat van jaren werk.’ Bijna ceremonieel overhandigt hij haar het pak van minstens een paar honderd A4-vellen. ‘Zou jij dit eens kritisch door willen lezen?’ Zijn stem klinkt verstikt en hij durft haar niet aan te kijken. In verwarring staart ze naar het bovenste blad. In vette hoofdletters staat er: BONIFATIUS, HET TRAGISCHE EINDE VAN EEN DOMME MISSIONARIS. Daaronder staat in kleine letters: *Ontmaskering van een mythe*. Linksonder zijn naam, *Lammert Tesinga*.

Wat heeft dit te betekenen? Vertwijfeld kijkt ze haar vader aan, maar die ontwijkt haar blik. ‘Jeetje, ik wist niet dat je hiermee bezig was,’ probeert ze voorzichtig.

‘Niet altijd, maar wel heel vaak. Ik ben benieuwd wat je ervan vindt. Wil je het lezen? Neem er rustig de tijd voor. Ik weet dat je het druk hebt.’

Aan zijn geratel merkt ze dat hij onzeker is. Kan ze iets anders doen dan het pakket in ontvangst nemen? Zo kwetsbaar heeft ze haar vader nog nooit gezien. ‘Dat zal ik doen,’ antwoordt ze.

Pas later die avond, als ze allebei met een glas wijn in de kamer zitten, durft ze te vragen wat zijn bedoeling is met de tekst. Wil hij dat het als boek wordt uitgegeven? Ja, dat ook. Maar belangrijker is dat hij het als proefschrift wil aanbieden aan een hoogleraar. Per slot van rekening heeft hij ontdekkingen gedaan die van groot belang zijn voor de wetenschap. Ze wil vragen of hij niet eerst afgestudeerd moet zijn om te kunnen promoveren, maar ze durft het niet en slikt haar woorden in.

Hoe vaak had ze zichzelf niet verweten dat ze op dat moment niet had ingegrepen. Als ze toen duidelijk was geweest had ze haar vader een hoop ellende kunnen besparen. Maar zo was het niet gegaan. Op zondagmiddag was ze met een pak van dik driehonderd getypte vellen in haar weekendtas terug naar Leiden gereisd.

Daarmee had ze een last op haar schouders genomen die ze nog steeds met zich meestorde. Als ze haar baan bij de bibliotheek zou opzeggen en afscheid zou nemen van haar vakgebied zou ze de schuld die ze jegens haar vader voelde, nooit meer kunnen inlossen. En haar vader wist dat. Diep in zijn hart wist hij dat zijn enthousiasme over haar studie en haar werk werd gevoed door de hoop dat ze hem ooit zou helpen te bewijzen dat hij geen dwaas was. Zij was de enige die ervoor kon zorgen dat al die jaren die hij in zijn studeerkamer had doorgebracht geen verloren tijd waren. Met haar hulp kon hij de wereld laten zien dat de boerenzoon uit Onstwedde niet onder hoefde te doen voor al die professoren die zich in hun ivoren toren lieten leiden door vooroordelen.

Terug op haar kamer lieten de twijfels haar nog steeds niet los. Hoe gelukkig werd ze nu eigenlijk van haar werk? Wat was er zo leuk aan geschiedenis? Wat was de relevantie van al die middeleeuwse handschriften? Ze plofte neer op de bureaustoel en staarde naar buiten. Het wolkendek was gebroken en een zonnestraal landde op haar gezicht. Het waren vragen die ze zich de laatste tijd voortdurend stelde.

In haar hoofd verscheen het beeld van een mooie zondagochtend in november. Ze zijn laat wakker geworden en Berend heeft een ontbijt gemaakt dat ze, gewikkeld in hun dekbed, op het balkon in de koude herfstzon nuttigen. Daarna gaan ze weer naar bed.

Op haar rug liggend kijkt ze naar Berends gezicht.

‘Waarom ben jij eigenlijk geschiedenis gaan studeren?’ vraagt hij terwijl hij zijn hand langzaam over haar buik en borsten laat gaan.

‘Gewoon, omdat ik het leuk vond. Ik ben niet voor niets naar het gymnasium gegaan.’

‘Dat is onzin. Je kiest voor het gymnasium omdat je ouders je daartoe aanzetten. Op je elfde of twaalfde heb je echt geen interesse in geschiedenis, dame.’

‘Niet zo bijdehand, hè?’ lacht ze en ze duwt hem op zijn rug.

‘Maar ik heb wel gelijk.’

Haar vingers zoeken een weg door zijn blonde borsthaar en zakken langzaam naar beneden. ‘Jij hebt altijd gelijk.’

‘Geef dan eens antwoord. Waarom geschiedenis? Waarom geen psychologie, geneeskunde, natuurkunde, rechten? De toekomst ligt aan je voeten en jij kiest voor het verleden.’

‘Hoe maakt een mens keuzes? Dat is vaak een complex aan factoren.’

‘Zoals?’

Ze duwt haar onderlichaam tegen Berends heup. ‘Waarom wil je dat zo graag weten?’ fluistert ze in zijn oor.

‘Omdat ik van je hou.’ Hij legt zijn arm om haar middel en trekt haar op zich. Zijn blauwgroene ogen kijken haar verwachtingsvol aan. Zwijgend volgt ze de bewegingen van zijn handen op haar rug, over haar billen.

‘Je zus heeft het beter aangepakt. Zij heeft haar hart gevolgd en woont nu op een prachtige boerderij in Spanje,’ zegt hij en hij brengt zijn lippen naar de hare.

José, ja, haar twee jaar jongere zus. Die is altijd in alles het tegenovergestelde. Als Lineke de koers volgt die aan de verwachtingen van haar ouders voldoet, gaat José precies de andere kant op. Lineke krijgt pianoles en gaat op turnen, José kiest trompet en voetbal. Lineke gaat naar het gymnasium, werkt hard en haalt hoge cijfers. José gaat naar de havo, doet niets en haalt na zes jaar haar diploma met het laagst mogelijke gemiddelde. Lineke gaat studeren. José koopt voor vijfhonderd euro een auto, trekt een jaar door Spanje en als haar geld op is, gaat ze huizen verkopen aan de Costa del Sol. Vier jaar later blijkt ze een bloeiend bedrijf te hebben opgebouwd dat ze voor veel geld verkoopt, want intussen heeft ze een relatie met een Nederlander die in de Pyreneeën een biologische boerderij heeft. ‘Zij is anders dan ik.’

‘In welk opzicht?’

‘Wat wil je horen? Dat ik me laat leiden door de wensen van mijn ouders? Dat ik de gemiste kansen van mijn vader moet verwezenlijken? Dat ik bang ben om voor mezelf te kiezen? Wil je dat horen?’

‘Ik wil je alleen maar beter leren kennen.’ Hij bijt zachtjes in haar oorlel en glijdt met zijn vingertoppen over haar achterhoofd.

Er loopt een rilling over haar nek die eindigt in haar onderlichaam.

Wat ze daarna zei, heeft ze nog nooit hardop gezegd. Ook niet tegen Laura. Een traan glijdt over haar neus en landt op zijn wang. Ze likt hem op.

‘Wat is er? Het was niet mijn bedoeling...’

‘Straks,’ fluistert ze en ze legt haar vinger op zijn lippen.

Lineke staarde naar het beeldscherm. Dat was vijf jaar geleden. Ze kende Berend pas een jaar en kon haar geluk niet op. Het was zonder twijfel de beste periode van hun relatie, die was begonnen toen Frank Bentinck haar op een avond uitnodigde om bij hem thuis te komen kennismaken met zijn vrouw Anke.

Het was Anke die haar twee jaar later, op die fatale zondagochtend, belde. ‘Frank en Berend zijn dood,’ zei ze met verstikte stem. Meer kon ze niet uitbrengen. Voordat Lineke iets kon vragen, had ze weer opgehangen.

Tevergeefs probeerde Lineke haar te bereiken. Haar pogingen om via de politie meer informatie te krijgen waren al even hopeeloos. Radeloos liep ze naar het huis aan de Singel. Er brandde wel licht maar er werd niet opengedaan toen ze aanbelde.

Aan het eind van de middag kreeg ze een telefoontje van de politie. De agent bevestigde op neutrale toon dat Frank en Berend dood waren. Ze waren in de vroege ochtend omgekomen bij een eenzijdig verkeersongeluk op de dijk tussen Deventer en Olst. Met hoge snelheid waren ze van de dijk geraakt en tegen een boom gereden. Als het haar schikte, zou er een kwartier later een rechercheur langskomen om haar een paar vragen te stellen. ‘Is dat akkoord?’ besloot de politieman.

‘Eh, ja,’ antwoordde Lineke verdoofd. Voordat ze enigszins bij zinnen was en een vraag kon stellen, was ook deze verbinding alweer verbroken. Berend! Ze wilde schreeuwen, maar kon het niet. Verdwaasd stond ze midden in de huiskamer. Aan de muur hing een foto van hun wandeltocht door de Pyreneeën. Lachend keken ze de wereld in. Dood. Ze moest zich vastgrijpen aan een stoel om niet door haar benen te zakken.

Nog geen vijf minuten later wordt er aangebeld. Ze voelt zich niet in staat om overeind te komen. De bel klinkt nog een keer, nu lan-